

WYDANIE V/2022

e-PORADNIK

Powiat łęczyński

WWW.POMOCPRAWNA.OIC.LUBLIN.PL

WWW.OIC.LUBLIN.PL

WWW.POWIATLECZYNSKI.PL

*poradnik przygotowany w ramach zadania
publicznego realizowanego
w formie powierzenia zadania przez
Zarząd Powiatu Łęczyńskiego*

MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI

www.ms.gov.pl

Polska Fundacja Ośrodków
Wspomagania Rozwoju Gospodarczego
„OIC Poland” w Lublinie

Polska Fundacja Ośrodków
Wspomagania Rozwoju Gospodarczego
„OIC Poland” w Lublinie

POWIAT
ŁĘCZYŃSKI

Publikacja bezpłatna.

E-Poradnik przygotowany w ramach umowy zawartej z POWIATEM ŁĘCZYŃSKIM - Nr WZS.273.3.1.2021 z dnia 30.11.2021r. o prowadzenie nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacji prawnej w powiecie łęczyńskim w 2022 r.

Realizator Zadania i Wydawca :

Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego "OIC Poland" z siedzibą w Lublinie

ul. Gospodarcza 26

20-213 Lublin

tel.: (81) 710-46-30

fax: (81) 746-13-24

e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl

<http://www.oic.lublin.pl>

Polska Fundacja Ośrodków
Wspomagania Rozwoju Gospodarczego
„OIC Poland” w Lublinie

Autor artykułów:

Anna Rentflejsz – Radca Prawny

LUBLIN, GRUDZIEŃ 2022

Fundacja „OIC Poland”

ul. Gospodarcza 26

20-213 Lublin

NIP: 712-01-69-716

tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

www.oic.lublin.pl

Wpis do rejestru Agencji Zatrudnienia nr 371

Spis treści

1. Wprowadzenie – nieodpłatne porady prawne, nieodpłatne poradnictwo obywatelskie, edukacja prawna.....	3
2. Wypłata środków z rachunku bankowego zmarłego – co warto wiedzieć?.....	6
3. Zaprzeczenie ojcostwa - kiedy jest możliwe?	11

1. Wprowadzenie – nieodpłatne porady prawne, nieodpłatne poradnictwo obywatelskie, edukacja prawna

Nieodpłatna pomoc prawna i edukacja prawna świadczona jest zgodnie z ustawą z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej.

Miejsca świadczenia nieodpłatnej pomocy

Punkt NR 1 - NPP i NPO - ŁĘCZNA

Dzień tygodnia	Godziny	Miejsce
Poniedziałek	12:00-16.00	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łęcznej, ul. Staszica 9
Środa	12:00-16.00	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łęcznej, ul. Staszica 9

Punkt NR 2 - NPP i NPO - CYCÓW

Dzień tygodnia	Godziny	Miejsce
Środa	08:00-12.00	Urzędu Gminy Cyców przy ul. Chełmskiej 42, 21-070 Cyców.
Środa	12:00-16.00	Urzędu Gminy Cyców przy ul. Chełmskiej 42, 21-070 Cyców.

Punkt NR 3 - NPP i NPO - PUCHACZÓW

Dzień tygodnia	Godziny	Miejsce
Czwartek	12:00-16.00	Gminny Ośrodek Kultury w Puchaczowie - Rynek 3, 21-013 Puchaczów

Zapisy na wizyty:

- ✓ telefoniczne: (81) 531 52 81, w godzinach pracy Starostwa Powiatowego w Łęcznej,
- ✓ za pomocą elektronicznego kalendarza wizyt: <https://np.ms.gov.pl/>
- ✓ e-mail: pomocprawna@powiatleczynski.pl

Na jaką pomoc możemy liczyć?

Nieodpłatna pomoc prawna obejmuje:

- ✓ poinformowanie o obowiązującym stanie prawnym
- ✓ oraz o przysługujących prawach i obowiązkach, w tym
- ✓ w związku z toczącym się postępowaniem przygotowawczym, administracyjnym, sądowym lub sądownoadministracyjnym,
- ✓ wskazanie sposobu rozwiązania problemu prawnego,
- ✓ przygotowanie projektu pisma w tych sprawach, z wyłączeniem pism procesowych w toczącym się postępowaniu przygotowawczym lub sądowym i pism w toczącym

- ✓ się postępowaniu sądowoadministracyjnym,
- ✓ sporządzenie projektu pisma o zwolnienie od kosztów sądowych lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu w różnych rodzajach postępowań,
- ✓ nieodpłatną mediację

Nieodpłatne poradnictwo obywatelskie obejmuje:

- ✓ działania dostosowane do indywidualnej sytuacji osoby uprawnionej, zmierzające do podniesienia świadomości tej osoby o przysługujących jej uprawnieniach lub spoczywających na niej obowiązkach oraz wsparcia w samodzielnym rozwiązywaniu problemu, w tym, w razie potrzeby, sporządzenie wspólnie z osobą uprawnioną planu działania i pomoc w jego realizacji. Nieodpłatne poradnictwo obywatelskie obejmuje w szczególności porady dla osób zadłużonych i porady z zakresu spraw mieszkaniowych oraz zabezpieczenia społecznego
- ✓ nieodpłatną mediację

Nieodpłatna mediacja obejmuje

- ✓ poinformowanie osoby uprawnionej o możliwościach skorzystania z polubownych metod rozwiązywania sporów, w szczególności mediacji oraz korzyściach z tego wynikających
- ✓ przygotowanie projektu umowy o mediację lub wniosku o przeprowadzenie mediacji
- ✓ przygotowanie projektu wniosku o przeprowadzenie postępowania mediacyjnego w sprawie karnej
- ✓ przeprowadzenie mediacji
- ✓ udzielenie pomocy w sporządzeniu do sądu wniosku o zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem

Nieodpłatna mediacja **nie obejmuje** spraw, w których:

- ✓ sąd lub inny organ wydały postanowienie o skierowaniu sprawy do mediacji lub postępowania mediacyjnego;
- ✓ zachodzi uzasadnione podejrzenie, że w relacji stron występuje przemoc.

Kto może skorzystać?

Nieodpłatna pomoc prawna, nieodpłatne poradnictwo obywatelskie przysługują osobie uprawnionej, która nie jest w stanie ponieść kosztów nieodpłatnej pomocy prawnej. Z porad może skorzystać każda osoba, której nie stać na odpłatne porady i która złoży stosowne oświadczenie.

Osoba uprawniona, przed uzyskaniem nieodpłatnej pomocy prawnej, składa pisemne oświadczenie, że nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. Oświadczenie składa się osobie udzielającej nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczącej nieodpłatne poradnictwo obywatelskie.

Osoby, które ze względu na niepełnosprawność ruchową nie są w stanie przybyć do punktu mogą otrzymać poradę przez telefon lub przez Internet. Bliższe informacje pod numerem telefonu podanym do zapisów.

Na podstawie art. 29 ustawy z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz. U. z 2020 r. poz. 875) wprowadzono zmiany w ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 roku o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Dz. U. z 2019 r. poz. 294 ze zm.), zgodnie z którymi nieodpłatna pomoc prawna obejmuje także sprawy związane z prowadzeniem działalności gospodarczej przez osoby fizyczne prowadzące jednoosobową działalność gospodarczą – niezatrudniające innych osób w ciągu ostatniego roku.

Dyżury specjalistyczne w ramach systemu nieodpłatnej pomocy prawnej

W dniu 1 stycznia 2022 roku w ramach systemu nieodpłatnej pomocy uruchomiony został projekt punktów specjalistycznych, w których odbywają się dyżury specjalistyczne w dedykowanych punktach w całej Polsce.

W przypadku potrzeby porady specjalisty z jednej ze wskazanych na liście dziedzin, można zarejestrować się na wybrany dyżur specjalistyczny - niezależnie od swojego miejsca zamieszkania.

Jeżeli nie można skorzystać z porady stacjonarnie – należy umówić się na wizytę zdalną (czyli przy użyciu środków porozumiewania się na odległość takich jak telefon lub komunikator internetowy).

W celu umówienia wizyty należy odszukać na stronie internetowej właściwego powiatu numer do zapisów telefonicznych albo odpowiedni adres e-mail.

Edukacja prawna

Edukacja prawna jest procesem ustawicznym, prowadzonym wobec obywateli w każdym wieku. Edukacja młodzieży szkolnej obejmuje wiedzę na temat podstawowych praw oraz obowiązków, funkcjonowania profilaktyki i zwalczania przestępstw a także funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. Ma ona na celu zapobieganie wykluczeniu prawnemu w dorosłym życiu oraz uwrażliwieniu na potrzebę zachowania porządku prawnego.

Szczególną wartość w edukacji prawnej mają metody aktywizujące oraz zajęcia praktyczne poruszające zagadnienia prawne. Pozwalają one uczniom skonfrontować ich dotychczasowe doświadczenie i poglądy z uniwersalnymi wartościami oraz literą prawa. To wyposaża ich w wiedzę i kształtuje umiejętność rozwiązywania problemów.

2. Wypłata środków z rachunku bankowego zmarłego – co warto wiedzieć?

Wypłacanie pieniędzy z rachunku bankowego zmarłego np. poprzez wypłatę w bankomacie czy dokonanie przelewu, przed dostarczeniem aktu zgonu do banku jest powszechną praktyką, tyle że - jeżeli bank nie otrzymał dyspozycji na wypadek śmierci - **jest to działanie nielegalne**. I to nawet w przypadku, gdy środki pieniężne wypłacają osoby, które i tak je odziedziczą po przeprowadzeniu postępowania spadkowego.

Jak bank dowiaduje się o śmierci klienta?

O śmierci klienta bank najczęściej dowiaduje się od najbliższej rodziny. Krewni zwykle chcą uregulować sprawy spadkowe, więc informują różne instytucje, w tym bank o śmierci swojego bliskiego. Aby zgłosić śmierć klienta banku potrzebny jest oryginał aktu zgonu. Dokument może doręczyć także osoba niespokrewniona z klientem banku.

Zgłoszenie śmierci posiadacza rachunku bankowego można dokonać:

- online – niezbędny jest oryginał aktu zgonu,
- w placówce – niezbędny jest oryginał aktu zgonu lub inny dokument potwierdzający śmierć.

Co do zasady umowa rachunku bankowego osoby fizycznej **wygasza z dniem śmierci posiadacza rachunku**. Co, jeśli nikt nie poinformuje banku o śmierci posiadacza konta osobistego? W takim wypadku instytucja nadal będzie prowadzić rachunek bankowy. Według prawa rachunek bankowy będzie aktywny przez 5 lat – czas liczony jest od wykonania ostatniej operacji bankowej. Po tym czasie, za pomocą weryfikacji numeru PESEL, bank sam sprawdzi, czy posiadacz rachunku bankowego nadal żyje.

Jak spadkobierca może dowiedzieć się o rachunkach bankowych spadkodawcy?

Nie zawsze spadkobiercy wiedzą, ile rachunków bankowych posiadał spadkodawca (osoba zmarła). Do niedawna w takich sprawach trzeba było wysyłać dziesiątki pism do wszystkich banków działających na terenie Polski, ale teraz sprawa jest zdecydowanie prostsza. **Centralna informacja o rachunkach bankowych** to narzędzie, które **ułatwi starania spadkobierców posiadających tytuł prawny do pieniędzy zgromadzonych na rachunkach bankowych nieżyjących już osób**. Centralna informacja o rachunkach bankowych umożliwi dostęp do informacji o rachunkach prowadzonych na rzecz osób fizycznych, w tym przedsiębiorców oraz małoletnich, a także dane dotyczące rachunków wspólnych.

W celu uzyskania danych z Centralnej informacji o rachunkach bankowych **niezbędne jest złożenie odpowiedniego pisemnego wniosku. Można go wnieść w każdej placówce bankowej lub spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej działającej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,**

niezależnie od tego czy spadkodawca zawarł z danym podmiotem rynku finansowego umowę rachunku bankowego.

Informacje przekazywane osobie, która złożyła wniosek do Centralnej informacji o rachunkach bankowych zawierają **wskazanie banku lub spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej prowadzącej ewentualnie rachunek bankowy należący do spadkodawcy bądź prowadzącej rachunek bankowy w przeszłości, wraz ze wskazaniem numeru rachunku wynikającego z umowy rachunku oraz informacji w zakresie tego czy rachunek ten nadal jest prowadzony**. Aby ustalić czy na rachunku bankowym znajdują się środki niezbędne jest udanie się do właściwej placówki bankowej.

Dziedziczenie pieniędzy z rachunku bankowego - jak wypłacić i podzielić pieniądze z konta spadkodawcy?

Jeśli jesteś spadkobiercą i chcesz wypłacić środki pieniężne znajdujące się na rachunku bankowym spadkobiercy musisz odwiedzić najbliższą placówkę bankową z wymaganymi dokumentami:

- **postanowienie sądu o stwierdzeniu nabycia spadku z klauzulą prawomocności** (oryginał do wglądu) lub **akt poświadczenia dziedziczenia od notariusza** (oryginał do wglądu).

Uwaga! Większość banków wymaga aby wszyscy spadkobiercy razem pojawili się w placówce bankowej. Tylko część banków zgadza się aby spadkobiercy mieli możliwość udania się do banku w dowolnym czasie i złożyli wniosek o wypłatę należnych im pieniędzy, ale wypłata środków pieniężnych wstrzymana jest do czasu gdy uczynią to wszyscy spadkobiercy. W przypadku gdy wszyscy spadkobiercy nie mają możliwości pojawiania się w jednej placówce bankowej to aby wypłacić środki pieniężne konieczne będzie przedstawienie dokumentu potwierdzającego dokonanie działu spadku (całościowego lub częściowego).

- **sądowy dział spadku lub notarialny dział spadku** (oryginały do wglądu) Spadkobiercy nie muszą być razem placówce bankowej. **Pamiętaj!** W przypadku gdy w skład spadku wchodzi tylko rzeczy ruchome np. pieniądze to działu spadku spadkobiercy mogą dokonać bez udziału notariusza oraz bez angażowania sądu, tj. poprzez zawarcie pomiędzy sobą pisemnego porozumienia w zakresie podziału majątku spadkowego.

Czy jest możliwa wypłata pieniędzy zmarłego na pokrycie kosztów jego pogrzebu przed przeprowadzeniem sprawy spadkowej?

Z rachunku bankowego zmarłej osoby **można wypłacić środki pieniężne na pokrycie kosztów pogrzebu**, jednak należy spełnić kilka warunków. Zgodnie z art. 55 ust. 1 pkt 1) ustawy - Prawo bankowe, **osoba, która zorganizuje pogrzeb, może żądać od banku zwrotu poniesionych z tego tytułu wydatków**. Osoba ta nie musi być małżonkiem zmarłego, jego krewnym, powinowatym czy spadkodawcą – **zasadniczym wymogiem jest tutaj fakt sfinansowania pogrzebu**. Co więcej o wypłatę środków pieniężnych, stanowiących rekompensatę poniesionych kosztów pogrzebu może ubiegać się

nie tylko osoba fizyczna, ale też osoba prawna np. spółka akcyjna czy ułomna osoba prawna np. spółka jawna.

Do kosztów pogrzebu należy zaliczyć:

- koszty przewozu zwłok,
- zakupu trumny i odzieży żałobnej,
- zakupu miejsca na grób,
- koszt wzniesienia nagrobka lub remontu nagrobka, w którym zmarły ma zostać pochowany, a także
- wydatki na urządzenie uroczystości pogrzebowej oraz stypy.

Kwota wypłacona tytułem poniesionych kosztów pogrzebu **nie wchodzi też do masy spadkowej** - art. 55 ust. 2 ustawy - Prawo bankowe.

Pamiętaj! Bank nie zwróci kosztów pogrzebu, jeśli zostały one pokryte z innych źródeł, np. z zasiłku pogrzebowego. Jeżeli zasiłek pozwolił na częściowe pokrycie kosztów, bank wypłaci różnicę.

Warunki wypłaty pieniędzy na pogrzeb z rachunku bankowego zmarłego.

Aby doszło do wypłaty środków pieniężnych na pokrycie kosztów pogrzebu zmarłego właściciela rachunku bankowego łącznie muszą zostać spełnione trzy warunki:

1. na rachunku bankowym zmarłego **musi znajdować się odpowiednia kwota pieniędzy**, która będzie mogła być wypłacona i przeznaczona na poczet pokrycia poniesionych kosztów pogrzebu. Bank nie jest bowiem zobowiązany do samodzielnego finansowania pochówku swojemu klientowi.
2. zwrot wydatków związanych z kosztami zorganizowania pogrzebów następuje jedynie **w wysokości nieprzekraczającej kosztów urządzenia pogrzebu zgodnie ze zwyczajami przyjętymi w środowisku zmarłego**. Oznacza to, że nie wszystkie koszty mogą zostać zwrócone, lecz tylko te, które będą uzasadnione zwyczajami przyjętymi w otoczeniu zmarłego. Przykładowo jeśli zmarły był przed śmiercią osobą majątną, to wówczas wysoki koszt pochówku powinien być zrefinansowany w całości. Jeżeli jednak pochodził on z rodziny oraz środowiska o umiarkowanej stopie zamożności, to wówczas istnieje ryzyko, że nadmierne koszty poniesione na zorganizowanie pogrzebu nie zostaną zaspokojone w całości.
3. jeśli posiadaczem rachunku bankowego, z którego miałyby nastąpić wypłata środków byli wspólnie małżonkowie, to uprawnienie do domagania się zwrotu poniesionych kosztów pogrzebu nie odnajdzie swojego zastosowania. Zgodnie bowiem z art. 57 ustawy - Prawo bankowe, **obowiązek zwrotu poniesionych kosztów pogrzebu nie ma zastosowania, jeśli wypłata środków miałyby nastąpić z rachunku wspólnego małżonków.**

Jak uzyskać zwrot poniesionych kosztów pogrzebu z rachunku bankowego zmarłego?

Jeśli chcemy ubiegać się o zwrot poniesionych kosztów pogrzebu z rachunku bankowego zmarłego konieczne jest:

- przygotowanie własnego dokumentu tożsamości,
- posiadanie danych osoby zmarłej (m.in. PESEL i datę zgonu), aktu zgonu lub innego dokumentu potwierdzającego zgon, jeśli śmierć nie została jeszcze zgłoszona;
- przygotowanie oryginałów faktur lub rachunków związanych z kosztami pogrzebu – paragon nie wystarczy. Na fakturze lub rachunku muszą być widoczne: imię i nazwisko zmarłego oraz imię i nazwisko osoby, która ponosi koszty pogrzebu;
- przygotowanie wniosku o wypłatę poniesionych kosztów pogrzebu, który można zwykle złożyć poprzez bankowość elektroniczną lub w placówce bankowej.

Dyspozycja wkładem na wypadek śmierci – co to takiego?

Posiadacz rachunku bankowego może zabezpieczyć swoje pieniądze po śmierci poprzez ustanowienie **dyspozycji wkładem na wypadek śmierci**, która umożliwi **szybką wypłatę środków pieniężnych**. Zgodnie z art. 56 ust. 1 ustawy - Prawo bankowe posiadacz rachunku oszczędnościowego, rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego lub rachunku terminowej lokaty oszczędnościowej może polecić pisemnie bankowi dokonanie - po swojej śmierci - wypłaty z rachunku wskazanym przez siebie osobom:

- ✓ **małżonkowi**,
- ✓ **wstępnym** (matka, ojciec, babcia, dziadek, prababcia, pradziadek itd.),
- ✓ **zstępnym** (córka, syn, wnuczka, wnuk, prawnuczka, prawnuk itd.) lub
- ✓ **rodzeństwu**

określonej kwoty pieniężnej -> nie wyższej niż 20-krotne przeciętne miesięczne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku, ogłaszane przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego za ostatni miesiąc przed śmiercią posiadacza rachunku, tzw. **dyspozycja wkładem na wypadek śmierci**. Zgodnie z obwieszczeniem Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 20 października 2022 r. miesięczne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku wyniosło w trzecim kwartale 2022 r. 6.736,60 zł.

Uwaga! Do realizacja ustanowionej dyspozycji wkładem na wypadek śmierci **nie jest wymagane przeprowadzenie sprawy spadkowej**. Dyspozycja wkładem na wypadek śmierci **nie może zostać wydana w stosunku do rachunku wspólnego**.

Zgodnie z art. 56 ust. 5 ustawy - Prawo bankowe **kwoty wypłacone na podstawie dyspozycji posiadacza nie wchodzi do spadku po nim**.

Jak zrealizować dyspozycję wkładem na wypadek śmierci?

Aby zrealizować ustanowioną na naszą rzecz dyspozycję wkładem na wypadek śmierci należy:

- udać się do oddziału banku lub SKOK-u, w którym prowadzony był rachunek bankowy osoby zmarłej;
- zabrać ze sobą dowód osobisty lub inny dokument tożsamości, a także akt zgonu posiadacza rachunku.

Podsumowanie – Kto i kiedy może odzyskać pieniądze z konta zmarłej osoby?

Legalnie wypłacić pieniądze z rachunku bankowego zmarłej osoby mogą spadkobiercy lub osoba, na którą została wystawiona dyspozycja wkładem na wypadek śmierci. Spadkobiercy mogą wypłacić pieniądze po przeprowadzeniu sprawy spadkowej. Z kolei dyspozycję wkładem na wypadek śmierci można zrealizować od razu po śmierci właściciela rachunku bankowego.

Autor: Anna Rentflejsz– Radca Prawny

3. Zaprzeczenie ojcostwa - kiedy jest możliwe?

Zaprzeczenie ojcostwa to inaczej mówiąc udowodnienie, że mężczyzna uznany za ojca dziecka nie jest jego biologicznym ojcem. Jeżeli w akcie urodzenia dziecka jako ojciec został wpisany mężczyzna, który nie jest nim w rzeczywistości, to może się okazać, że pozew o zaprzeczenie ojcostwa będzie koniecznością.

W polskim prawie istnieje domniemanie prawne, zgodnie z którym jeżeli dziecko urodziło się w czasie trwania małżeństwa albo przed upływem trzystu dni od jego ustania lub unieważnienia to domniemywa się, że ojcem dziecka jest mąż matki. Oczywiście nie zawsze domniemanie takie jest zgodne z prawdą.

Dopóki domniemanie ojcostwa męża matki nie zostanie obalone, to w świetle prawa ojcem dziecka jest mąż matki. W konsekwencji tego mąż matki dziecka, w szczególności musi łączyć na utrzymanie dziecka, ma nad nim władzę rodzicielską.

Kiedy konieczne jest zaprzeczenie ojcostwa?

Zdarzają się gdy dziecko urodziło się w czasie trwania małżeństwa, ale mąż matki nie jest jego biologicznym ojcem. W takiej sytuacji nie można od razu złożyć przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego oświadczenia o uznaniu dziecka przez biologicznego ojca ani żądać sądowego ustalenia ojcostwa. Na przeszkodzie temu stoi **domniemanie, że ojcem dziecka urodzonego w małżeństwie jest mąż matki**. To domniemanie można obalić tylko w jeden sposób poprzez skierowanie do sądu pozwu o zaprzeczenie ojcostwa. Dopóki taka sprawa sądowa się nie zakończy, to w świetle prawa ojcem dziecka jest mąż matki. Nawet wtedy, gdy jest oczywiste, że nie jest on biologicznym ojcem dziecka.

Domniemanie ojcostwa męża matki - co to znaczy?

Kodeks rodzinny i opiekuńczy przewiduje, że jeżeli dziecko urodziło się w czasie trwania małżeństwa albo przed upływem trzystu dni od jego ustania lub unieważnienia, domniemywa się, że pochodzi ono od męża matki. Ustanie małżeństwa następuje na skutek śmierci jednego z małżonków lub na skutek orzeczenia rozwodu. Sąd Najwyższy wyjaśnił, że jeżeli dziecko urodziło się po ogłoszeniu, lecz przed uprawomocnieniem się wyroku o rozwód jego matki, to urodziło się w czasie trwania małżeństwa i ma zastosowanie powyższe domniemanie. Tak samo obowiązuje domniemanie, jeżeli od dnia uprawomocnienia się wyroku rozwodowego do daty urodzenia dziecka nie upłynęło 300 dni.

Z kolei jeżeli natomiast dziecko urodziło się po upływie 300 dni od orzeczenia separacji to domniemanie już nie obowiązuje.

UWAGA! Jeżeli dziecko urodziło się przed upływem trzystu dni od ustania lub unieważnienia małżeństwa, lecz po zawarciu przez matkę drugiego małżeństwa, domniemywa się, że pochodzi ono od drugiego męża.

Zaprzeczenie ojcostwa - kto może tego żądać?

Doprowadzenie do sytuacji, w której mąż matki nie jest traktowany jako prawny ojciec dziecka, wymaga sądowej sprawy o zaprzeczenie ojcostwa. **Zaprzeczenia ojcostwa może żądać**, czyli posiada legitymację procesową czynną:

- mąż matki,
- matka dziecka,
- dziecko po osiągnięciu pełnoletności,
- prokurator.

Jakie są terminy na zaprzeczenie ojcostwa?

Kodeks rodzinny i opiekuńczy przewiduje zawite (nieprzywracalne) terminy na wniesienie pozwu o zaprzeczenie ojcostwa, które wynoszą:

- **mąż matki** -> może wytoczyć powództwo o zaprzeczenie ojcostwa **w ciągu roku od dnia, w którym dowiedział się, że dziecko od niego nie pochodzi, nie później jednak niż do dnia osiągnięcia przez dziecko pełnoletności**;
- **matka dziecka** -> może wytoczyć powództwo o zaprzeczenie ojcostwa swego męża **w ciągu roku od dnia, w którym dowiedziała się, że dziecko od niego nie pochodzi, nie później jednak niż do dnia osiągnięcia przez dziecko pełnoletności**.
- **dziecko po osiągnięciu pełnoletności** -> może wytoczyć powództwo o zaprzeczenie ojcostwa **w ciągu roku od dnia, w którym dowiedziało się, że nie pochodzi od męża swojej matki**. Jeżeli dziecko dowiedziało się o tej okoliczności przed dniem osiągnięcia pełnoletności, termin do wytoczenia powództwa biegnie od dnia osiągnięcia pełnoletności.
- **prokurator** -> **co do zasady w każdym czasie**. Jedyny wyjątek stanowi sytuacja, kiedy dziecko, którego ojcostwo ma zostać zaprzeczone, zmarło. Jeżeli nastąpiło to przed osiągnięciem przez dziecko pełnoletności, prokurator może wytoczyć powództwo do czasu, kiedy dziecko osiągnęłoby pełnoletność, gdyby żyło. Jeżeli natomiast dziecko zmarło po osiągnięciu pełnoletności, wytoczenie powództwa jest niedopuszczalne.

Kogo pozwać w sprawie o zaprzeczenie ojcostwa?

Kierując pozew o zaprzeczenie ojcostwa do sądu konieczne jest określenie strony przeciwnej, czyli pozwanego. Zgodnie z Kodeksem rodzinnym i opiekuńczym legitymację procesową bierną w sprawie o zaprzeczenie ojcostwa, czyli stroną pozwaną, gdy pozew kieruje:

- **mąż matki** to powinien wytoczyć powództwo o zaprzeczenie ojcostwa **przeciwko dziecku i matce, a jeżeli matka nie żyje - przeciwko dziecku**;

- **matka dziecka** to powinna wytoczyć powództwo o zaprzeczenie ojcostwa **przeciwko mężowi i dziecku**, a jeżeli mąż nie żyje - przeciwko dziecku.
- **dziecko** powinno wytoczyć powództwo **przeciwko mężowi swojej matki i matce**, a jeżeli matka nie żyje - przeciwko jej mężowi. Jeżeli mąż matki nie żyje, powództwo powinno być wytoczone przeciwko kuratorowi ustanowionemu przez sąd opiekuńczy.
- **prokurator** to powinien wytoczyć powództwo o zaprzeczenie ojcostwa **przeciwko mężowi matki dziecka, matce dziecka oraz dziecku**, a jeżeli któryś z pozwanych nie żyje – kuratora ustanowionego na jego miejsce.

Ważne!!! Wśród osób uprawnionych do złożenia pozwu o zaprzeczenie ojcostwa nie ma biologicznego ojca dziecka. Jeśli więc ani matka, ani mąż matki nie chcą zaprzeczyć ojcostwa, biologiczny ojciec sam nic nie zrobi. Jedyną drogą jest zwrócenie się do prokuratury z wnioskiem o złożenie pozwu o zaprzeczenie ojcostwa. Prokurator, kierując się dobrem dziecka, może złożyć pozew o zaprzeczenie ojcostwa i co do zasady nie jest związany żadnym terminem.

Co trzeba wykazać w sprawie o zaprzeczenie ojcostwa?

Zaprzeczenie ojcostwa następuje przez wykazanie, że mąż matki nie jest ojcem dziecka. Najpewniejszym dowodem jest oczywiście dowód z badania DNA. Jednakże można domniemanie obalić też w inny sposób, - np. wykazując, że mąż matki był za granicą gdy zaszła w ciążę, że nie mógł być ojcem ze względów zdrowotnych - że ojcostwo innego mężczyzny jest bardziej prawdopodobne.

Odmowa poddania się badaniu DNA – co dalej?

Problem zaczyna się gdy poddaniu się badaniu odmawia mąż matki lub na pobranie materiału do badań DNA od dziecka sprzeciwia się matka dziecka.

Sytuację, gdy poddaniu badania DNA odmówił mąż matki dziecka, rozstrzygał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 października 2005 r. (sygn. akt IV CK 169/05). Uznał on, że „(...) w sprawie o zaprzeczenie ojcostwa, jeżeli mąż matki odmawia, bez uzasadnionych powodów poddania się badaniu DNA i dowód ten w odniesieniu do stron procesu nie może być z tej przyczyny przeprowadzony, dopuszczalne jest obalenie domniemanie ojcostwa męża matki wszystkimi innymi dowodami wykazującymi niepodobieństwo jego ojcostwa, w tym także dowodami wskazującymi, że ojcostwo innego mężczyzny jest dostatecznie pewne.” Sąd Najwyższy doprecyzował, że „(...) w szczególności w takiej sytuacji możliwe jest dopuszczenie dowodu z grupowego badania DNA matki, dziecka i domniemanego ojca dziecka, jeżeli wyrazi on na to zgodę. Wynik takiego badania, wskazujący z prawdopodobieństwem będącym praktycznie pewnością, że mężczyzna ten jest ojcem dziecka, pozwala uznać, iż wykazane zostało niepodobieństwo ojcostwa męża matki (art. 67 k.r.o.).”

Co jeśli badaniu DNA nie chce się poddać matka dziecka i odmawia ona również zgody na pobranie materiału DNA dziecka? **Sama odmowa poddaniu się badaniu DNA przez matkę nie wystarcza do uznania, że mąż matki nie jest ojcem dziecka.** Matka może więc w ten sposób znacznie utrudnić

obalenie domniemania, że to jej mąż jest ojcem dziecka. Jak uznał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 9 listopada 2004 r. (sygn. akt V CK 276/04), w sprawie o zaprzeczenie ojcostwa „(...) *obawa matki dziecka o wynik badań DNA, stanowiąca motyw odmowy poddania się pobraniu krwi swojej i dziecka, nie wystarcza do przyjęcia niepodobieństwa, aby mąż mógł być ojcem dziecka.*”.

Sposobem na ominięcie zgody matki dziecka na pobranie materiału do badań DNA od dziecka jest **uzyskanie zgody sądu opiekuńczego**. Jednakże sądy kierują się przede wszystkim dobrem dziecka i zdarza się, że odmawiają takiej zgody.

Co powinien zawierać pozew o zaprzeczenie ojcostwa?

Pozew o zaprzeczenie ojcostwa należy wnieść do sądu rejonowego (wydział rodziny i nieletnich) właściwego dla miejsca zamieszkania (lub pobytu) pozwanego/ych, a w braku podstaw do wytoczenia powództwa według tych zasad sądem wyłącznie właściwym jest sąd miejsca zamieszkania powoda.

Pozew o zaprzeczenie ojcostwa musi zawierać co najmniej:

- oznaczenie sądu, do którego kierujemy pozew o zaprzeczenie ojcostwa,
- dane osobowe powoda oraz pozwanego/ych,
- określenie dochodzonego roszczenia – zaprzeczenie ojcostwa,
- określenie innych wniosków np. wniosek o zasądzenie zwrotu kosztów procesu, o przeprowadzenie danego dowodu /z dokumentu, z zeznań świadków/ na określone fakty,
- uzasadnienie roszczenia o zaprzeczanie ojcostwa ze wskazaniem dowodów, które potwierdzają dane fakty,
- listę załączników.

UWAGA! Pozew musi zostać **własnoręcznie podpisany przez powoda**. Niepodpisany pozew nie zostanie rozpoznany przez sąd. Do pozwu należy załączyć jego odpisy wraz z odpisami załączników dla wszystkich pozwanych oraz dla prokuratora, który z urzędu jest zawiadamiany o sprawie.

Osoba, która wnosi pozew o zaprzeczenie ojcostwa, musi uiścić opłatę sądową w wysokości 200,00 zł.

Jaki jest skutek zaprzeczenia ojcostwa?

Na skutek wyroku sądu w sprawie o zaprzeczenie ojcostwa następuje **prawomocne ustalenie, że mąż matki nie jest ojcem jej dziecka**, i w związku z tym ojciec dziecka staje się nieznanym, przez co dopuszczalne staje się ustalenie ojcostwa innego mężczyzny – czy to w drodze uznania, czy ustalenia ojcostwa sądowego w nowym postępowaniu o ustalenie ojcostwa.

Skutkiem zaprzeczenia ojcostwa jest ustanie wzajemnych praw i obowiązków między ojcem oraz dzieckiem i dotyczy to m.in. dziedziczenia, ale również nazwiska dziecka i praw rodzicielskich.

Kiedy zaprzeczenie ojcostwa **nie jest** możliwe?

Zgodnie z Kodeksem rodzinnym i opiekuńczym istnieją sytuacje, kiedy wniesienie pozwu o zaprzeczenie ojcostwa nie jest możliwe. **Zaprzeczenie ojcostwa jest niedopuszczalne:**

- o w stosunku do pełnoletniego dziecka;
- o gdy dziecko, którego dotyczy pozew, nie żyje;
- o kiedy dziecko zostało poczęte w wyniku procedury medycznej, na którą mąż matki wyraził zgodę.

Co jeśli minęły terminy na wytoczenie powództwa o zaprzeczenia ojcostwa zarówno dla matki jak i dla ojca dziecka?

Jak stanowi art. 86 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego pozew o ustalenie lub zaprzeczenie ojcostwa oraz o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa **może wytoczyć także prokurator, jeżeli wymaga tego dobro dziecka lub ochrona interesu społecznego.** Wytoczenie powództwa o zaprzeczenie ojcostwa oraz o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa nie jest dopuszczalne po śmierci dziecka. Prokurator może wytoczyć powództwo o zaprzeczenie ojcostwa co do zasady w każdym czasie (wyjątek śmierć dziecka, o czym wskazano powyżej). Warto wiedzieć, że dobro dziecka wymaga z reguły, aby jego prawne pochodzenie było zgodne z pochodzeniem biologicznym.

W przypadku gdy upłynęły już terminy na wytoczenie powództwa o zaprzeczenia ojcostwa zarówno dla matki jak i dla ojca dziecka konieczne jest zwrócenie się do prokuratora z wnioskiem o skierowanie do sądu pozwu o zaprzeczenia ojcostwa. Podjęcie decyzji o wystąpieniu z pozwem **zależy wyłącznie od indywidualnej oceny prokuratora.** Nie istnieją instrumenty prawne, które zmuszają go do podjęcia określonej decyzji. Co więcej decyzji prokuratora nie można zaskarżyć, ale nie jest ona jednak niezmienna.

Autor: Anna Rentflejsz – Radca Prawny